

HORVÁTH JENŐ: MAGYARORSZÁG KÜL- POLITIKAI KAPCSOLATAI ÉS A MAGYAR DIPLOMATÁK

magyar állam elhelyezkedése az európai államrendben függött egyrészt attól az általános geopolitikai helyzettől, amelybe egy ugyanazon területen kialakult bármely más államalakulat került volna, másrészt a magyar államot alkotó magyar nemzet jellegétől és további fejlődésének irányától.

A magyar állam kialakulását megelőző századokban a Római Birodalom romjain egy latin és egy görög császárság jött létre, melyek közül az előbbi 476-ban elbukott. Amikor Nagy Károly, a frankok királya magát 800-ban császárrá koronáztatta és a latin császárságot a germánokra támaszkodva, visszaállította, nemcsak élénk tiltakozásra talált a görög császárság részéről, de a két birodalom között háború is tört ki, melynek a 812-diki aacheni békeszerződés vetett véget. Ez a békeszerződés akként vont határvonalat a latin és görög császárságok és egyházak között, hogy a határvonal mai napig elhatárolásává lett a latin-germán és görög civilizációknak. Ha e határvonalat az Adriai tengertől északkelet felé meghosszabbítjuk, akkor elérjük a Középduna vonalát, ahol néhány évtizeddel az aacheni békeszerződés megkötése után a magyar nemzet elhelyezkedett és a magyar állam kialakult.

Ami már most a magyar nemzet jellegét, az európai államrendben való elhelyezkedését és ahhoz való igazodását illeti, úgy meg kell állapítanunk, hogy a magyar nemzet sem a germánokhoz, sem pedig a görögökhöz nem tartozván, Magyarország függetlenségét úgy a latin-német, mint a görög császársággal szemben egyformán megvédelmezni törekedett.

A magyar királyságnak első évszázadában a Német Római Szent Birodalom ellen kellett harcolnia, melynek császárai Magyarországot meghódítani törekedtek. III. Henrik császár csapatai egészen az ország közepéig eljutottak, ott azonban vereséget szenvedtek, védenca pedig, akit a magyar trónra ültetett és akihez leányát adta feleségül, a koronát elveszítette.

Amíg a XI. század a német hódító törekvések elleni védekezésben merült ki, addig a XII. században ugyanezt a függetlenségi harcot kellett a magyar nemzetnek a görögökkel megvívnia, kik dél felől támadták meg.

Nagy Mánuel görög császár csapatai több ízben magyar területre törtek, de a hosszú küzdelemben végül is a magyar nemzet maradt győztes, sőt éppen a Konstantinápolyban nevelkedett III. Béla magyar király volt az, aki a görög háborúkat a XII. század végén diadallal befejezte.

A XIII. századbeli Európa legnagyobb eseménye a két császárság erejének szemmel látható elgyengülése volt. A Hohenstaufok bukása nyugaton és a görög császárok száműzetése keleten, egy konstantinápolyi latin császárság megalakulása Közép-Európában új erők érvényesülésének nyitottak utat. A csehek, akik addig a Német Birodalomhoz tartoztak, a német császár hatalmát gyengülni látva, egy új hegemonia diadalmát készítették elő, melyben a vezetést a szlávok részére igényelték. Mikor azonban II. Ottokár cseh király növekvő hatalma Magyarország biztonságát is fenyegetni kezdte, akkor a magyar király a német császárral szövetségbe, az 1278-diki morvamezői csatában a cseh hatalmi törekvéseknek véget vetett.

Habsburg Rudolf német császár, kire a győzelem éppen olyan fontossággal bírt, mert Ausztriát az ő családja részére biztosította, elkövette azt a súlyos hibát, hogy halálakor Ausztrián kívül Magyarországot is fiaira hagyta örökül, holott Magyarország a Német Római Szent Birodalomnak soha része nem volt. Ugyanakkor, a latin császárság bukása után, a görög császár hatalma is megerősödött, így Magyarország helyzete a két császárság között a század vége felé súlyossá lett.

A magyar nemzet azonban, mely európai politikájának és diplomáciájának alapelvevé a függetlenség gondolatát tette, habozás nélkül felvette a harcot a német és görög-szláv hatalmi törekvésekkel. Ezt a harcot indította meg az Anjoukkal való szövetség, akik a XIV. század első éveiben Magyarország trónjára kerültek és politika jókat a magyar nemzetnek a német és görög császárságoktól való függetlenségére és e függetlenség biztosítására építették. A francia dinasztia még ennél is tovább ment, mert nemcsak biztosítani tudta Magyarország függetlenségét, de Magyarország sohasem volt nagyobb, mint Nagy Lajos király idejében,

aki részére Dalmáciát, Boszniát, Szerbiát, Havasalföldet és Moldvát megszerezte.

Nemcsak azért volt fontos e nagy birodalom létrejötte, mert általa Magyarország területe jelentékenyen megnövekedett, hanem azért is és talán főleg azért, mert a megerősödött Magyarország nagyobb erővel szállhatott szembe a kelet felől, új népek által az európai államközösség ellen intézett pusztító támadásoknak.

Az Anjouk nagy hatalma tehát nem volt fenyegető jelenség az európai békére nézve, hanem annak biztosítására szolgált az által, hogy a keleti támadások ellen emelt védőbástyát jelentékenyen megerősítette. Mikor a törökök a XIV. század közepén Európába törtek, a megtámadott balkáni nemzetek a magyar királyhoz fordultak védelemért, a nyugati fejedelmek pedig a pápával együtt Nagy Lajos magyar királyt tekintették a török ellen indítandó keresztes hadak fővezérének.

Nagy Lajost azonban családi körülményei visszatartották e nagy hivatás teljesítésétől. Két leánya közül az idősebb Mária hercegnőnek Magyarországot szánta, míg az ifjabb Hedvig hercegnő részére Lengyelországot igyekezett megszerezni. 1370-ben a lengyel koronát is megszerezte és egy évtizednél tovább fennállott egy magyar-lengyel perszonális unió, ez az államkapcsolat azonban a nagy király halálakor, 1382-ben azzal bomlott fel, hogy Lengyelországot Hedvig hercegnő férje, Jagiello Ulászló függetlenítette. A magára maradt Mária magyar királynő Zsigmond luxemburgi hercegnek nyújtotta kezét, ki röviddel azután német királlyá, 1410-ben pedig német császár lett. Oly nagy volt azonban az angevin hagyományok ereje és talán oly nagy volt az angevin magyar kormányzat befolyása, hogy luxemburgi Zsigmondnak a magyar trónra kerülése nem a német befolyás megerősödését jelentette, hanem ellenkezőleg, ő vitt magával európai körútjain magyarokat, fényes magyar kísérettel jelenvén meg Olaszországban, Parisban és Angliában, hol különféle szerződéseinek megkötésénél magyar államférfiak és diplomaták szerepeltek. Az Anjou királyoktól megalkotott magyar főnemesség fényes szerepe az európai diplomáciai történelemnek még mindig egyik megírandó fejezete.

Zsigmond császár európai gondjai és feladatai között is egyike volt a legnagyobbak az, hogy angevin elődeinek örökségét, a török támadás elleni védekezést diadalra vigye. Tartozott ezzel Európának, amelynek leghatalmasabb uralkodója volt; tartozott a Német Birodalomnak, melynek biztonságáról volt szó; és tartozott vele Magyarországnak is, melynek állami és nemzeti függetlenségét a török hatalom egyre növekvő támadásai közvetlenül fenyegették. Így vezetett 1396-ban keresztes hadjáratot az Aldunához, hol azonban Nikápoly mellett döntő vereséget szenvedett.

védett, sőt életét is kockáztatta. Így töltötte idejének nagy részét, hosszú éveken át, hónapokat egyhuzamban, a déli határokon és így adta egyetlen gyermekét, luxemburgi Erzsébet hercegnőt Albrecht osztrák főherceghez, hogy a dunamenti államokat a veszedelemmel szemben egyesítse. Talán nem volna érdektelen azt is megemlítenünk, hogy tőle indult ki és magyar földön, a budai udvarban történt meg VIII. Amadeus szavójai grófnak hercegi rangra emelése, valamint Hohenzollern Frigyes nürnbergi várgrófnak a brandenburgi választófejedelemi méltósággal való felruházása, tehát a szavójai és a porosz királyi házak hatalmának megalapozása is.

Habsburg Albert főhercegnek magyar királyságát az tette fontossá, hogy ő egyben Ausztria örökös ura és Csehországnak is királya volt, tehát így perszonális unióban egyesített három országot, amelyeknek akkor a történelemben először volt közös fejedelmük. Mikor azonban Albert király a török elleni hadjáratban elhalt, a magyarok a veszedelmet nagyobbban látták a Habsburgok erejénél és Albert király fiával, V. László örökös királlyal szemben Jagiello Ulászló lengyel királyt választották meg, azért, hogy a török ellen alkalmas vezérek legyen. így indult meg a nagy küzdelem az oszmánok ellen és tört meg 1444-ben Várna mellett, hol a király fiatalos hévvel az ellenséges harc vonalba lovagolt és életét vesztette. Hűséges kísérője, Hunyadi János, a nagy hadvezér folytatta tovább a harcot és védelmezte meg a Nyugatot a rettentő támadás ellen, sőt védelmezte minden segítség nélkül, öntestével fogván fel azt. Ugyanakkor az országban is vitte a kormányt egészen addig, amíg a nemzet hálából és a nagy küzdelem sikeres folytatásának reményében, Hunyadi János fiát, Mátyást nem ültette a királyi trónra.

Soha sem igazolódott be jobban a mondás, hogy a magyar nemzetnek, ha mint európai nemzet élni akar, egyik kezében tollat, a másikban kardot kell forgatnia, mint Hunyadi Mátyás királysága idejében. Mátyás egyike volt Magyarországnak legnagyobb királyainak, udvara pedig egyike volt Európának legfényesebb udvarainak; még a renaissance korának fejedelmi udvarai között is első helyen állott a magyar udvar fénye és műveltsége, ami a magyar királyságot közelebb vitte a művelt Nyugathoz, de jobban elfordította őt a veszedelemtől, mely Kelet felől egyre fokozottabb mértékben fenyegette. Mátyás király Ausztria és Csehország egyesülését, majd elgyengülését látva, maga is a német császári trónra vágyott és hadjáratot hadjárat után indítva, egyre jobban került az európai politika szövevényébe, amelyben a kiváló magyar diplomatáknak hosszú sora dolgozott azon, hogy királyuk terveit és ügyét a nyugati udvaroknál előbbre vigyék.

Ugyanakkor azonban kelet felől a török támadás hatalmas áradata indult meg Magyarország ellen. Alig hogy 1453-ban Konstantinápolyt

elesett, néhány évvel azután a török hatalom már elérte a Duna és Száva vonalát. A balkáni keresztény nemzetek egymásután meghódoltak és török uralom alá kerültek. Amidőn Mátyás király 1490-ben váratlanul és tragikus módon elhalt, a nemzetet aggódás vett erőt saját biztonságát illetőleg. Hogy az elkövetkező veszedelem ellen felvértezze magát, ismét a lengyelekhez fordult és Jagiello Ulászlót hívta meg a királyi trónra, ki Mátyás király hódításait visszatérítette és kinek egyetlen hivatása most már a török veszedelem elhárítása volt.

II. Ulászló király azonban gyöngye fejedelemnek bizonyult, ki legnagyobb diplomáciai sikerének azt tekintette, hogy fia, Lajos királyi herceg Habsburg Mária főhercegnőt vette nőül, leánya pedig Ferdinánd főherceg nejévé lett. Egy évtizeddel azután Lajos király a mohácsi csataterén maradt, a török hullám pedig lassankint az egész magyar Alföldet elöntötte.

A mohácsi tragédiával az európai történelemnek is jelentékeny fordulópontjához érkeztünk.

Tudjuk azt, hogy a XV. század közepéig nagy háború folyt a francia Valois-ház és a Habsburgok között az európai hegemonia birtokáért, amely harcban hosszú küzdelem után a Habsburgokat illette meg a győzelem, övék volt Németország, ők szereztek meg a gazdag Németalföldet és a spanyol koronát annak tengerentúli függőségeivel együtt, úgyhogy V. Károly császár hatalmas birodalma félköralakban ölelte körül Franciaországot. A császár azonban, nyugati országaira való tekintettel, nem érezte magát erősnek arra, hogy a török hatalommal is felvegye a küzdelmet és azért öccsét, Ferdinánd főherceget, Jagiello Lajos magyar király vejét engedte át a német, cseh és magyar rendeknek, kik azután egymásután felkínálták neki a három királyi trónt. Amíg V. Károly császár a német, spanyol és egyéb ügyekkel bajlódott, addig Ferdinánd király először a cseh és magyar, később a német államok élénk figyelmét a török hatalom ellen fordította.

A magyar közvélemény azonban kezdettől megoszlott azon aggodalom következtében, vajjon az új király nem fog-e többet foglalkozni az osztrák-német, mint a magyar ügyekkel, mint a török támadástól fenyegetett Magyarországgal és hogy nem használja-e fel hatalmát a török veszedelem elhárítása helyett, vagy annak meghíúsulása esetén, a török támadástól megcsonkított magyar királyság bekebelezésére. Az aggodalom talán nem volt indokolatlan, de az ennek következtében előállott megosztás Magyarországra és a magyar nemzetre nézve végzetesnek bizonyult.

A megosztás folytán, mely a magyar nemzet európai érvényesülésére bénítólag hatott, két évszázadon keresztül voltaképpen három Magyar-

országot ismerünk. Egyet, amely a török uralom alá került, másodikat, amely soha sem volt török uralom alatt és egy harmadikat, amely török védelem alá helyezkedett. A török hódítástól megkímélt Magyarország nyugati része Habsburg Ferdinándnak hódolt meg, keleti része pedig Szapolyai Jánost ültette trónra, kinek utódai Erdélyben a török védelme alatt önálló magyar fejedelemséget alapítottak. Bármint álljon a dolog, a magyar királyság jogfolytonosságát az a csonka ország őrizte meg, amely Ferdinánd király útján a Habsburgok birtokába került. Bár a csehekkel együtt, akikkel hasonló sorsban osztozott, sokat kellett együtt küzdenie a nemzeti függetlenség biztosítására, némi érvényesülés mégis kínálkozott részére az uralkodóház útján az európai politikában is. Viszont az erdélyi fejedelemség őrizte meg a tiszta magyar hagyományokat és talált magának fokozottabb érvényesülést az európai politikában az által, hogy a Habsburgok ellen küzdő államokkal szövetkezett. Így lépett be már Szapolyai János a francia-török szövetségi viszonylatba, melyhez utódai másfél évszázadon át hívek maradtak.

Tekintettel arra, hogy a török az ország középső részeit, a magyar Alföldet szállotta meg, a magyarság a környező hegyvidékre mentette féltett nemzeti kincseit, egész kultúráját; és ott építette fel a németpárti és törökpárti államalakulatokat, amelyeknek azonban közös jellemvonásukként a magyar nemzeti jellegök is megmaradt. Csupán az a rész pusztult el teljesen, amely török uralom alá került, ez a pusztulás és a nemzetnek ez a vérvesztése azonban olyan borzalmas volt, hogy az Magyarország egész európai szerepére és hivatására katasztrofálisan hatott vissza. Egy Mátyás király idejéből, a XV. század második feléből megmaradt becslés szerint Magyarországnak annyi lakosa volt – és ez a lakosság, néhány százalékot leszámítva, abszolút magyar jellegű volt, - hogy annak természetes felszaporodása folytán a XX. század elején harmincmillió tiszta magyarból álló lakosságnak kellett volna Magyarország területén elhelyezkednie. Szomorú diplomáciai szerep volt tehát az, amely abból állott, hogy a magyar nemzet az európai civilizációért, de azt is mondhatjuk, hogy az európai hatalmakért és az európai népek biztonságáért fejlődési lehetőségének kétharmad részét áldozta fel, húszmillió meg nem született magyar apáinak sírját borítván az a föld, melyre a megvédett népek azután hálából igényt emeltek. Nem csoda, hogy a darabokra tépett és ezer sebből vérző magyar nemzet csak nehezen szerezte vissza fontosságát és töltötte be hivatását az európai politika nagy feladataiban.

Ennek ellenére, amint a királyi Magyarország diplomatái abban buzgólkodtak, hogy a török veszedelem ellen a nyugati államoktól támogatást nyerjenek, addig az erdélyi diplomácia Parisban, Londonban, Berlinben, Stockholmban, Varsóban és Konstantinápolyban lázasan dolgo-

zott azon, hogy a török veszedelem ne párosuljon azzal a másik veszedelemmel, mely Magyarországot egy osztrák öszbirodalomba való beolvadás útján fenyegette. Bethlen Gábor, I. és II. Rákóczi György erdélyi fejedelmek diplomáciája sikereinél fogva fontos tényezőjévé lett az európai nemzetközi politikának.

Abban a nagy európai küzdelemben, melyben Erdély fejedelmei tevékeny részt vettek, az 1648-diki békeszerződés éles határvonalat alkotott. A francia diplomáciának sikerült a Német Birodalom fejedelmeinek a császár hatalmával dacolni tudó függetlenséget biztosítania, mivel pedig ugyanakkor a Habsburgok elszázi birtokait is megszerezte, megindította lassú elvonulásukat a Rajna vonaláról a Duna és Magyarország felé. A politikai súlypontnak ezen jelentékeny eltolódása robbantotta ki a XVII. század 80-as éveiben a döntő mérkőzést a török hatalommal, amely mérkőzésnek egyik eredménye a török hatalom döntő veresége, a másik pedig Magyarországnak és Erdélynek a Habsburgoktól való birtokbavétele volt. A magyar nemzet hiába követelte most a felszabadított országrészek egyesítésével a magyar állam régi egységének visszaállítását, a Közép-Duna mellett egy új osztrák nagyhatalom kezdett kialakulni, kárpótlásul azért, amely nyugaton elhalványult.

Ennek a török hatalom romjain megalakult osztrák birodalomnak elnyomó politikája ellen fogott fegyvert 1703-ban II. Rákóczi Ferenc és keresett kapcsolatot XIV. Lajos francia királlyal, aki ugyanakkor nyugat felől támadta meg a Habsburgokat. A kapcsolat a Habsburgok letételét, ez viszont Rákóczi bukását vonta maga után. A fejedelemnek száműzésbe kellett mennie, a nemzet pedig az 1715-diki országgyűlésben az uralkodóval kiegyezett.

Ez az első kiegyezés alapjává lett annak az új Habsburg Birodalomnak, mely a török hatalom romjain a Duna mentén kialakult. VI. Károly császárnak sikerült a Német Birodalom mellett egy új birodalmat alapítani, melyet azután osztatlanul hagyott egyetlen gyermekére, Mária Terézia főhercegnőre. A német fejedelmek XV. Lajos francia királytól támogatva, vitássá tették ugyan Mária Terézia uralmát, kit a francia kormány Magyarország királynőjének címzett és ezzel a maga részéről is elismerte Magyarország állam jogi különvalóságát, de amint az a történelemből ismeretes, a magyar nemzet hűségesen kitartott királynője mellett és a Habsburg Birodalom megmentése kétségtelenül ennek volt köszönhető.

Hogy a magyar nemzet áldozatkészsége önzetlen volt, azt mi sem mutatta inkább, minthogy Károly császár, leánya és ennek fia, II. József, akik 1711-től 1790-ig uralkodtak, a német bevándorlók özönét bocsátották Magyarországra, hol a töröktől visszafoglalt lakatlan területeket a XVIII. század folyamán idegenek szállották meg. A magyar lakosság bir-

tokait és elhagyott házait a török uralom alatt balkáni szerbek és románok foglalták el, a német bevándorlók nagy területeket és jogokat nyertek, miáltal az arány Magyarországon a magyarság és a nem-magyar nemzetiségek között az utóbbiak javára tolódott el. A magyarság az ország lakosságának egyharmadára csökkent és a másfélszázados török uralomnak ez az eredménye és következménye kétségtelenül nem állott arányban azzal az önfeláldozással, mellyel a magyar nemzet nyugati szomszédait a török előnyomulás megkötésével megvédelmezte.

Mindezek ellenére azonban a magyar nemzet életerejé az összes csapásokat kiheverte és a békés együttélés nemcsak harmóniát eredményezett Magyarországon különböző népei között, de az idegenek új nemzedékei maguk is a magyarság oldalára állottak. Egy új közösség alakult ki, mely az állam jogi kapcsolatoknak meghagyásával a Habsburg Birodalom európai viszonyait nem érintette, sőt még annak európai súlyát növelte meg azzal, hogy az egykor elégületlen Magyarország népei a magyar állam, alkotmány és társadalom keretébe illeszkedtek. Így a Kárpátoktól övezett országban az egység lassankint a bécsi kormány ellenére is helyreállott és ellentét csupán akkor merült fel, mikor az Magyarországnak az osztrák örökös tartományok közé való beillesztésével kísérletezett.

Amily tévedés tehát azt állítani, hogy Magyarország a birodalom egységét bontotta meg azzal, hogy a birodalomba való beolvasztásnak minden időben és minden erejével ellenszegült, éppen olyan tévedés azt állítani, hogy a magyarság a szlávok és az oroszok iránt gyűlölettel viseltetett. A magyar államnak Oroszországgal évszázadokon át semmiféle kapcsolata, sőt érintkezése sem volt. Oroszországról a XVII. század végét megelőző időben nem is lehetett beszélni, mint olyan hatalomról, melynek bensőséges és kiterjedt európai kapcsolatai lettek volna. Mikor viszont Oroszország a szomszédos államokkal a XVII. század végén közelebbi kapcsolatba került, akkor kormányainak hatalmi törekvései a biztonságát a legnagyobb mértékben fenyegetni kezdték. Akár Nagy Péter cár készítette a neki tulajdonított politikai végrendeletet, akár pedig Napoleon császár írta meg, annak vezető gondolatai híven tükrözték az orosz hatalmi politika irányait, ezek viszont teljesen indokoltá tették a brit kormány aggodalmát Konstantinápoly és Törökország sorsát illetőleg és indokoltá tették azt az aggodalmat, melyet Oroszország fegyveres terjeszkedése és nyugtalanító készülődései a Kárpátok külső vonalán, a magyar nemzetben és a magyarországi magyar és nem-magyar közvéleményben egyformán kiváltottak.

A napóleoni háborúkat követő bécsi kongresszus az új Európát akként alkotta meg, hogy a kontinentális államok rendjét a Lengyelországot felosztva tartó három hatalomnak, Ausztriának, Porosz- és

Oroszországnak szövetségére, az ú. n. Szent Szövetségre építette. A szövetségben azonban a vezetés Oroszországot illette, mely Lengyelország keleti felének birtokában Krakkó fölött vett állást és onnan a Kárpátok mentén félkör alakban ölelte körül Magyarországot. Nem állott meg Moldva határánál sem, hanem az aldunai fejedelemségeket több ízben megszállva, elérte a Dunát és a déli Kárpátokat. Lehetetlen volt, hogy e nagyarányú terjeszkedés a Kárpátok vonalán belül lakó népekben ne keltsen aggodalmat és ne keltse fel a védekezés gondolatát, aminthogy e gondolat a bécsi kongresszus óta nemcsak a magyar politikai közvéleményt, hanem a bécsi kormányköröket is élénken foglalkoztatta. Részben ezért engedte meg Metternich herceg a magyar parlament lengyelbarát vitáját is az 1830-diki lengyel felkelés leverése után, ami Pétervárott meglehetősen nyugtalanságot idézett elő és így hiúsította meg I. Miklós cár törekvéseit Konstantinápoly megszerzését illetően.

Oroszország viszont a maga részéről azzal igyekezett a Habsburg Birodalom belső erőit gyengíteni és ezzel az orosz hatalmi politika útjában álló akadályt hatálytalanná tenni, hogy annak nem-német és nem-magyar népeit maga mellé vonni törekedett. Így született meg a pánszlávizmus mint politikai tényező és így egészítette ki azt, a nem-szláv népek megnyerése végett, az orthodox keleti egyház támogatása, mi által Oroszország a románokat igyekezett felhasználni, kik a XVIII. század vége óta többet voltak orosz megszállás, mint török igazgatás alatt. Az orosz hatalom tehát egyrészt a pánszláv, másrészt a pravoszláv politika és propaganda fegyvereivel nyomult előre a szláv és orthodox lakossággal rendelkező Habsburg Birodalom, első sorban természetesen az annak keleti védőbástyáját alkotó Magyarország ellen.

Ez viszont a Közép-Duna mentén lakó népek békés együttélését is felborította, mert északon a pánszláv mozgalom, délen az illyr (dél-szláv) mozgalom vezetői egyformán az orosz támogatásra építették terveiket, sőt az oroszok még a román unió megvalósítását, a dákoromán gondolat valórválását is kilátásba helyezték, miáltal Magyarország nemzetiségi területeinek lakosságát egy idegen hatalom fegyveres beavatkozása fenyegette. Az önvédelem szükségéből és nem a magyar nemzet szlávgyűlöletéből folyt tehát az az elidegenedés, mely a szomszédos hatalommá lett Oroszországgal a jó viszony fenntartását megghiúsította. Ezt igazolta egyébként az 1849-diki fegyveres beavatkozás, mely az 1914-diki felvonulásnak iskolapéldájává lett.

Az első beavatkozást Miklós cár nem Magyarország elleni támadó szándékból indította meg, hanem azért, hogy Ausztriát a magyar forradalom leverésével lekötöztesse és a szívesség ellenszolgáltatását a török hatalom ellen gyümölcsöztesse. A bécsi kormány azonban hamar tudátára ébredt a könnyelműségnek, mellyel az orosz támogatást igénybe

vette és az aldunai orosz megszállás idején tett csapatmozdulataival a cárt gyors visszavonulásra bírta, sőt röviddel azután az aldunai fejedelemségeket is osztrák csapatok szállották meg.

Az osztrák visszahatás az orosz hatalom ellen még jobban megnyilvánult akkor, mikor az 1866-diki háborúban Ausztria olasz és német birtokait elveszítve, keleten keresett kárpótlást, amit egyedül Magyarországnak fokozottabb politikai érvényesülése mérsékelte, mert a magyarság idegen nyelvterületek megszerzésének határozottan és következetesen ellene szegült. Ma már okmányszerűen tudjuk bizonyítani, hogy a magyar politikai közvélemény, a magyar parlament és a magyar kormány Bosznia-Hercegovina megszerzését 1878-ban elleneztek, de talán ennél is meglepőbb az, hogy a magyar Andrássy Gyula gróf külügyminiszter sem lelkesedett érte. Ugyanígy történt egyébként e tartományok bekebelezése idején, 1908-ban is, tehát a magyar nemzetet e téren semmiféle vád nem illetheti.

Amily erővel ellenállott Magyarország a szláv-orosz támadó törekvéseknek, éppen oly határozottan ellene szegült az önállósága ellen intézett osztrák törekvéseknek is. Abban azonban lényeges különbség volt a magyar és a cseh nemzetek ellenállása között, hogy amíg a magyarság a pángermán és pánszláv törekvéseknek egyformán ellene szegült, addig a csehek egyrészt a pánszlávizmus mellé állottak, másrészt már a hatvanas években Ausztria ellen Francia- és Oroszország fegyveres beavatkozását szorgalmazták.

Felhozzák a magyar Andrássy ellen azt a vádat, hogy külügyminiszter korában ő alkotta meg az 1879-diki német-osztrák-magyar szövetséget, miáltal a monarchia sorsát a Német Birodalomhoz fűzte. A szövetség azonban Oroszország támadó szándéka ellen irányuló védelmi szövetség volt, másrészt pedig Andrássy gróf ellen azok, akiket a német befolyás megerősítése érintett volna, tehát a magyar politikai közvélemény, sohasem tiltakoztak, mert a német szövetségben az orosz támadás egyetlen ellenszerét látták. Növekedett e meggyőződés azon támadó politika következtében, melyet az orosz kormány 1911-től kezdődőleg a monarchia ellen indított, amikor a magyar kormány Tisza István gróf miniszterelnök vezetése alatt a háború ellen foglalt állást és ezen álláspontját és kitartó küzdelmét csupán amiatt adta fel, mikor az orosz invázió ellen a nemzet önvédelmi harcában az ország felelős kormányának élén kellett maradnia. Hogy a német szövetség mennyire nem jelentette, a magyar államférfiak felfogása szerint, a német függőséget, azt mi sem mutatta inkább, mint hogy a magyar kormány 1918 októberben Magyarország függetlenségét proklamálta.

A magyar orientációnak mindenkor ez a függetlenség és annak védelme voltak megingathatlan alapjai.